

การบูรณาการพุทธวิธีกับการบริหารงานท้องถิ่นของเทศบาลตำบลตาตอง
อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

The Integration of Buddhist Methodology with Local Administration of
Tad Thong Subdistrict Municipality, Mueang District, Yasothon Province

พิชิต กันยาวรรณ

พ.ต.อ.มังกร กวีกรณ์

เทศบาลตำบลตาตอง จังหวัดยโสธร

สถานีตำรวจภูธรมหาชนชัย จังหวัดยโสธร

Pichit Kanyawan

Pol. Col. Mangkorn Kawekorn

Tad Thong Subdistrict Municipality, Yasothon Province

Maha Chana Chai Provincial Police Station, Yasothon Province

e-mail: pichit2510@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 2) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธในการบริหารงานของเทศบาลตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 224 คน สถิติที่ใช้แปลผล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสราณียธรรมมิใช่เพียงหลักธรรมเชิงศาสนาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็นหลักบริหารเชิงมนุษยธรรม ที่เชื่อมโยงพุทธธรรมเข้ากับการบริหารภาครัฐในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีพลัง การส่งเสริมการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนหลักสราณียธรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งของการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตยที่มีศีลธรรม และสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานของเทศบาลตำบลตาตอง มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น (2) กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสราณียธรรม และ (4) ปัจจัยและองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธ มิได้จำกัดอยู่แค่การแสดงออกเชิงรูปธรรม แต่ยังมีมิติทางจิตใจและศีลธรรมที่หล่อหลอมให้การบริหารงานท้องถิ่นเกิดความสุขและยั่งยืน การผสมผสานแนวคิดทางรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์เข้ากับหลักพุทธธรรม จึงเป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีศีลธรรม และการบริหารแบบมีเมตตา ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่อื่นได้ต่อไป และ 3) แนวทางหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่จะช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างมีคุณภาพ และมีพื้นฐานอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา

โดยเฉพาหลักเมตตา กรุณา และสาราณียธรรม ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดความสมัครสมาน สามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับผู้บริหารการบริหารแบบมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การมีส่วนร่วมเชิงพุทธ, การบริหารงานท้องถิ่น, พุทธวิธี

Abstract

This research aims to: (1) examine the Buddhist principles related to public participation in Mueang district, Yasothon province; (2) analyze the patterns and levels of citizen participation in local administrative organizations within Mueang district, Yasothon province; and (3) propose Buddhist-oriented approaches for promoting public participation in the administration of Tad Thong subdistrict municipality, Mueang district, Yasothon province. The sample consisted of 224 participants. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The findings revealed that: (1) Sāraṇīyadhamma (the virtues conducive to communal harmony) is not merely a religious doctrine but serves as a “humanitarian administrative principle” that effectively bridges Buddhist ethics with local public administration. Promoting governance grounded in Sāraṇīyadhamma represents a path toward a moral democracy and a peaceful, harmonious society. (2) Buddhist-oriented public participation in the administration of Tad Thong Subdistrict Municipality is shaped by four essential components: (1) processes of local political participation; (2) processes of Buddhist political participation; (3) the promotion of participation through Sāraṇīyadhamma; and (4) environmental and political learning factors. Buddhist-oriented participation extends beyond tangible political actions it encompasses mental and moral dimensions that foster peace and sustainability in local governance. The integration of political science and public administration perspectives with Buddhist principles provides a new paradigm for developing a moral democracy and compassionate administration that can serve as a model for other localities. (3) The study further proposes practical measures to enhance citizens’ quality participation in local governance based on Buddhist teachings—particularly mettā (loving-kindness), karuṇā (compassion), and Sāraṇīyadhamma (principles of harmony) which emphasize unity, mutual understanding, and solidarity between citizens and administrators in participatory governance.

Keywords: Political participation, Buddhist-oriented participation, Local administration, Buddhist methodology

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมือง (political participation) ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ ถือเป็นหัวใจของระบอบประชาธิปไตย และเป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาทางการเมืองของประเทศ เพราะการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้ง การแสดงความคิดเห็น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ หรือการร่วมมือกับภาครัฐในการกำหนดนโยบาย ล้วนสะท้อนถึงความตื่นตัวและความรับผิดชอบในฐานะพลเมืองของสังคมประชาธิปไตย (Verba, Scholzman, & Brady, 1995; Almond & Verba, 1963) ในบริบทของประเทศไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังคงมีลักษณะไม่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะให้ความสำคัญกับ “สิทธิในการมีส่วนร่วมของประชาชน” และหลักการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่า ประชาชนจำนวนมากยังขาดความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมและขาดความเชื่อมั่นในระบบการเมืองท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ (Buddhist political participation) จึงหมายถึงการมีส่วนร่วมที่ตั้งอยู่บนฐานของศีลธรรม ความรับผิดชอบ และการเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่น หลักพุทธธรรม เช่น “ทศพิธราชธรรม” และ “สังคหวัตถุ 4” สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองที่สร้างสรรค์ เช่น การเสียสละ การให้เกียรติผู้อื่น การพูดอย่างมีสติ และการร่วมมือเพื่อประโยชน์ส่วนรวมในจังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีโครงสร้างสังคมแบบชุมชนและมีวัดเป็นศูนย์กลาง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงไม่อาจพิจารณาแยกจากบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาได้ การศึกษาในระดับพื้นที่พบว่า ชาวบ้านจำนวนมากมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่าน “เวทีชุมชน” หรือ “งานบุญ” ที่วัดเป็นผู้จัดหรือร่วมจัด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เชื่อมโยงกับศาสนาอย่างลึกซึ้ง (ธรรมรัตน์ เขียวแก้ว, 2567)

จังหวัดยโสธร เป็นเมืองแห่งพุทธศาสนาและวัฒนธรรมอีสานที่เข้มแข็ง ซึ่งมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นพื้นที่เรียนรู้ร่วมกันของประชาชนในทุกช่วงวัย การดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ยังคงยึดโยงกับหลักธรรมทางพุทธ เช่น เมตตา กรุณา อุเบกขา และสติ ซึ่งสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ศาสนา กับ สังคม อย่างแนบแน่น ในขณะเดียวกันก็มีการพัฒนาด้านการบริหารงานท้องถิ่นที่ต่อเนื่อง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลไกสำคัญในการจัดบริการสาธารณะและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ การบริหาร และการพัฒนาเมือง อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในทางปฏิบัติยังคงเผชิญข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความเข้าใจในสิทธิหน้าที่ทางการเมือง ความไม่ต่อเนื่องของโครงการ การขาดกลไกสื่อสารระหว่างประชาชนกับภาครัฐ รวมถึงปัญหาการขาดจิตสำนึกสาธารณะในการร่วมรับผิดชอบต่อส่วนรวม งานศึกษาของ Buchenrieder (2017) ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในระดับท้องถิ่นมักถูกจำกัดด้วยโครงสร้างอำนาจและวัฒนธรรมองค์กรของภาครัฐ ซึ่งทำให้ประชาชนไม่รู้สึกรู้สึกรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของต่อกระบวนการพัฒนา

เมื่อพิจารณาในบริบทเชิงพุทธ จะเห็นว่าหลักธรรมคำสอนจำนวนมากสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางเสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่แท้จริงได้ เช่น “อิทธิบาท 4” ที่ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจภายในในการร่วมพัฒนาชุมชน หรือ “สังคหวัตถุ 4” ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งส่งเสริมความเอื้อเฟื้อและความสามัคคีในชุมชน แนวคิดเหล่านี้มีคุณค่าต่อการพัฒนาระบบการบริหารงานท้องถิ่นให้ยั่งยืนและเป็นธรรม ในแง่นี้ Shatnataphat (2024) ได้เสนอว่า หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา และทางสายกลาง สามารถเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ระหว่างภาครัฐกับประชาชน รวมทั้งช่วยลดความขัดแย้งทางสังคม แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์หลักพุทธในการบริหารบ้านเมืองมิได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงศาสนา แต่เป็นแนวทางเชิงนโยบายที่มีศักยภาพในการสร้างสมดุลระหว่างอำนาจและประชาชน การศึกษาของ ธรรมรัตน์ เขียวแก้ว (2567) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนในจังหวัดนครปฐม พบว่า แม้ชุมชนจะมีความตั้งใจสูง แต่ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐและขาดเครื่องมือการบริหารที่เหมาะสม จึงทำให้การมีส่วนร่วมไม่ต่อเนื่อง นอกจากนี้ จังหวัดยโสธร ยังมีเอกลักษณ์พิเศษในฐานะ “เมืองแห่งการศึกษาและศาสนา” ที่มีวัด สถานับการศึกษา และชุมชนทางวัฒนธรรมจำนวนมาก ซึ่งเป็นฐานทุนทางสังคมสำคัญสำหรับการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธ การศึกษาครั้งนี้จึงไม่เพียงเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ แต่ยังเป็นการพัฒนาแนวคิดต้นแบบ (prototype model) สำหรับการพัฒนาชุมชนและการบริหารงานท้องถิ่นอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับหลักธรรมทางพุทธและยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการกระจายอำนาจ ดังนั้น ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในบริบทของจังหวัดยโสธร จึงมิได้อยู่ที่ “การเมืองเชิงอำนาจ” แต่เป็น “การเมืองเชิงจิตสำนึก” ที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบต่อการพัฒนาท้องถิ่นได้บนพื้นฐานของคุณธรรมและหลักพุทธธรรม การมีส่วนร่วมลักษณะนี้จึงสามารถสร้างสังคมประชาธิปไตยเชิงคุณธรรม ซึ่งมีทั้งความเข้มแข็งทางโครงสร้าง และความมั่นคงทางจิตวิญญาณไปพร้อมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา ค้นคว้า และวิจัยเรื่อง “การบูรณาการพุทธวิถีกับการบริหารงานท้องถิ่นของเทศบาลตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร” ซึ่งเป็นการศึกษาที่มุ่งตอบคำถามสำคัญของยุคสมัยว่า “เราจะสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีจิตสำนึกและยั่งยืนได้อย่างไร” โดยอาศัยหลักธรรมทางพุทธเป็นฐานของการพัฒนา ผลลัพธ์ของงานวิจัยนี้จะช่วยให้เกิดความเข้าใจใหม่ในการเชื่อมโยงระหว่างศาสนาพุทธกับกระบวนการประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแนวทางในการสร้างสังคมที่มีความรับผิดชอบร่วมกันอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

2. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธในการบริหารงานของเทศบาลตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร

การทบทวนวรรณกรรม

การบูรณาการพุทธวิถีกับการบริหารงานท้องถิ่นเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เกิดสมดุลระหว่าง “ประสิทธิภาพเชิงระบบ” และ “คุณธรรมเชิงจิตใจ” เพื่อสร้างสังคมที่มีความโปร่งใส เมตตา และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การทบทวนวรรณกรรมครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 5 ด้าน ได้แก่ (1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย (2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่น (3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (4) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบการปกครองที่ถือว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด (Dahl, 1989) โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ การเลือกตั้งเสรี ความเสมอภาคทางการเมือง การเคารพสิทธิมนุษยชน และการตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจ (Held, 2006) ซึ่งเป็นรากฐานของการเมืองสมัยใหม่ ในขณะที่ Smith (1985) เห็นว่าประชาธิปไตยที่แท้จริงต้องสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับรากหญ้า ไม่ใช่เพียงการเลือกตั้ง ในประเทศไทย แนวคิดประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นสัมพันธ์กับหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของชุมชน (อภิชาติ จารุศร, 2562) การสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นจึงต้องอาศัยการพัฒนาทั้งด้านโครงสร้างองค์กรและจิตสำนึกของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนาที่มุ่งเน้น “ประชาธิปไตยภายใน” (inner democracy) ที่ตั้งอยู่บนสติ ปัญญา และกรุณา จุดเด่น คือ แนวคิดนี้มีกรอบทฤษฎีมั่นคงและสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารได้ จุดควรปรับปรุง คือ ยังขาดมิติด้านคุณธรรมและจิตวิญญาณของผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง และช่องว่างการวิจัย คือ ยังไม่มีการเชื่อมโยงประชาธิปไตยเชิงโลกีย์กับประชาธิปไตยเชิงธรรมะอย่างเป็นระบบในบริบทของเทศบาลไทย

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ประชาชน เพื่อให้การบริหารสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน (Rondinelli, 1981) Ostrom (1990) เน้นว่าการบริหารท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพต้องสร้างระบบการมีส่วนร่วมและความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ขณะที่ในประเทศไทย นักวิชาการจำนวนหนึ่งชี้ว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานของประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ แต่ยังมีข้อจำกัดด้านงบประมาณและบุคลากร หากพิจารณาในแง่

พุทธธรรม หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และสัปปริสธรรม 7 สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้มีจิตสาธารณะและมีปัญญาในการบริหาร เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม จุดเด่น คือ มีโครงสร้างและแนวทางการบริหารที่ชัดเจนตามหลักการกระจายอำนาจ จุดควรปรับปรุง คือ ขาดการบูรณาการหลักธรรมพุทธในระบบบริหาร และช่องว่างการวิจัย คือ ยังไม่มีการศึกษาการนำพุทธวิธีการบริหาร (Buddhist administrative approach) มาปรับใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

Verba, Schlozman และ Brady (1995) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ กระบวนการที่ประชาชนมีบทบาทในการตัดสินใจทางการเมือง ทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติ เช่น การเลือกตั้ง การตรวจสอบอำนาจรัฐ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ การมีส่วนร่วมนี้ถือเป็นหัวใจของประชาธิปไตย เพราะสะท้อนอำนาจและความรับผิดชอบของประชาชนต่อการปกครองตนเอง ในบริบทไทย สมพงษ์ จิตระดับ (2560) พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากปัญหาวัฒนธรรมอุปถัมภ์และการขาดความรู้ทางการเมือง ดังนั้น การสร้างการมีส่วนร่วมต้องเน้นไปที่การปลูกฝังจิตสำนึกทางการเมืองและคุณธรรมทางสังคม แนวคิดนี้สามารถเสริมด้วยหลักพุทธ คือ การมีสติ สมาธิ และปัญญาในการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างรู้เท่าทันและปราศจากอคติ จุดเด่น คือ เน้นการเสริมสร้างอำนาจพลเมืองในระบบประชาธิปไตย จุดควรปรับปรุง คือ ยังมองการมีส่วนร่วมเพียงเชิงพฤติกรรม ไม่ได้คำนึงถึงมิติทางจิตใจ ช่องว่างการวิจัย คือ ยังไม่มีงานศึกษาที่พัฒนา “โมเดลการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ” เพื่อเสริมสร้างพลเมืองที่มีศีลธรรม

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ

การมีส่วนร่วมเชิงพุทธเป็นแนวคิดที่ขยายความจากการมีส่วนร่วมทั่วไป โดยเน้น “เจตนาบริสุทธิ์” และ “ความเมตตา” เป็นแกนกลาง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2542) ระบุว่า การมีส่วนร่วมตามแนวพุทธต้องตั้งอยู่บนหลักสังคหัตถ์ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นเครื่องมือสร้างความสามัคคีในสังคม สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (2535) กล่าวถึง “ประชาธิปไตยภายใน” ว่าเป็นการมีส่วนร่วมด้วยใจที่เคารพตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประชาธิปไตยภายนอก การมีส่วนร่วมเชิงพุทธจึงมุ่งสร้างพลเมืองที่มีความกรุณา ไม่ใช่เพียงพลเมืองที่แอ็กทีฟ (active) ในเชิงการเมืองเท่านั้น จุดเด่น คือ เสริมมิติคุณธรรมและสันติวิธีให้กับกระบวนการมีส่วนร่วม จุดควรปรับปรุง คือ ยังไม่มีแบบจำลองการประยุกต์ใช้ในองค์กรท้องถิ่นอย่างชัดเจน และช่องว่างการวิจัย คือ ยังขาดการพัฒนา “กรอบแนวคิดการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ” ที่ใช้ได้จริงในบริบทเทศบาลไทย

5. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสาราณียธรรม

สาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจากรรม เมตตาคามิกรรม การเอื้อเฟื้อแบ่งปัน การมีศีลร่วมกัน และการมีทิวฐิร่วมกันในธรรม (พระธรรมปิฎก, 2542) หลักธรรมนี้มีคุณค่ามากในการสร้าง

ความสัมพันธ์ภายในองค์กรและสังคม เพราะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างวัฒนธรรมแห่งความเข้าใจ พรชัย แสงสุวรรณ (2563) พบว่าการนำสภาราณียธรรมไปประยุกต์ในองค์กรช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพิ่มความโปร่งใส และเสริมสร้างความสามัคคีในหน่วยงานอย่างยั่งยืน จุดเด่น คือ เป็นหลักธรรมที่มุ่งเสริมสร้างความปรองดองในองค์กรและชุมชน จุดควรปรับปรุง คือ ยังถูกใช้ในระดับจิตใจส่วนบุคคลมากกว่าการบริหารเชิงระบบ และช่องว่างการวิจัย คือ ยังไม่มีงานศึกษาที่พัฒนา “รูปแบบการบริหารท้องถิ่นตามหลักสภาราณียธรรม” เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรเชิงเมตตาในเทศบาล

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าถึงแม้จะมีงานศึกษาจำนวนมากเกี่ยวกับประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ยังคงขาดการบูรณาการแนวคิดทางพุทธศาสนาเข้ากับระบบการบริหารท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการนำหลักสภาราณียธรรมและพุทธวิธีมาเป็นเครื่องมือพัฒนาความสัมพันธ์ภายในองค์กรและระหว่างรัฐกับประชาชน ดังนั้นการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการพุทธวิธีกับการบริหารงานท้องถิ่นของเทศบาลตำบลตาตอง” จึงเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงมิติทางพุทธเข้ากับการบริหารเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่มีความสมดุลระหว่าง “อำนาจ” และ “กรุณา” ส่งผลให้เกิดการปกครองท้องถิ่นที่มีธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) พื้นที่วิจัย คือ อำเภอเมืองจังหวัดยโสธร ขอบเขตของระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนวรรณกรรม ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งนำเนื้อหาสาระทางวิชาการไปตีความ (interpretation) วิเคราะห์ (analyze) สังเคราะห์ (synthetic) และประยุกต์ใช้ (apply) ในการสร้างเครื่องมือวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้ (1) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย (2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการเมืองการปกครองท้องถิ่น (3) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง (4) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเชิงพุทธ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับหลักสภาราณียธรรม

2. ขอบเขตด้านตัวแปร

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรอิสระ (independent variables) ประกอบด้วย

- 1) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น
- 2) กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ
- 3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสภาราณียธรรม

4) ปัจจัยและองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ทางการเมือง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

ผู้วิจัยได้กำหนดคุณลักษณะของตัวแปร (dependent variables) ประกอบด้วย

1) รูปแบบและบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานท้องถิ่น จังหวัดมหาสารคาม

3. ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยด้านประชากร (population) และกลุ่มตัวอย่าง (sample)

ดังนี้ คือ

1. ประชากร (Population)

การสำรวจข้อมูลเบื้องต้น (preliminary data survey) ในเขตพื้นที่วิจัยคือ อำเภอเมืองยโสธร ซึ่งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดยโสธร เป็นอำเภอที่มีประชากรมากที่สุด โดยข้อมูลประชากรอำเภอเมืองยโสธร จากการสำรวจสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎรของสำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครองมีประชากรทั้งหมดประมาณ 105,366 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 52,442 คน และเพศหญิง 52,924 คน (ข้อมูลสิ้นสุดเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2568)

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

ผู้วิจัยออกแบบการวิจัยและกำหนดกลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) จำนวน 224 คน ตามตารางขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. 1970)

การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเชิงสนทนาข้อมูล (questionnaire) ในกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง (sample) โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ (online media) แปลความหมาย วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วกำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถาม

2) การสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบสภาพปัญหาปัจจุบันและศึกษาแนวคิดพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร มีข้อคำถามที่ครอบคลุมในประเด็นต่อไปนี้ คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบและบริบทการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานท้องถิ่น จังหวัดยโสธร จำนวน 4 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ดังนี้ (1) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น (2) ด้านกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ (3) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสาราณียธรรม และ (4) ด้านปัจจัยและ

องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ทางการเมือง และตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

3) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (specialist) เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณ และได้มีผู้เชี่ยวชาญ ในด้านการตรวจสอบเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ จำนวน 5 ท่าน

4) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม หลังจากที่ได้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมแบบสอบถามการวิจัยตามคำแนะนำแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

5) หลังจากที่ได้แบบสอบถามการวิจัยที่มีความสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ประชาชนในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จำนวน 30 ชุด ทั้งนี้ เพราะพื้นที่ดังกล่าว มีบริบทและการจัดการศึกษาที่ใกล้เคียงกันกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรง ของแบบสอบถามก่อนลงพื้นที่จริง

6) นำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ที่ผ่านสนามทดลองแล้วมา ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง วิเคราะห์ทางสถิติเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) และความเที่ยงตรง (validity) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปแล้วไปนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาอนุมัติก่อนแจกแบบสอบถามจริง แล้วนำแบบสอบถาม (questionnaire) ที่ผ่านการอนุมัติจากผู้เชี่ยวชาญแล้วและผ่านคณะกรรมการวิจัยในคน ไปลงพื้นที่เพื่อสอบถามกลุ่มตัวอย่างตามระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้ คือ 1) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมิน (content validity) โดยใช้สูตรของ Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K 2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และ 3) สถิติทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยหาค่าความตรงของข้อคำถามแบบประเมินโดยใช้สูตรของ Rovinelli, R.J. and Hambleton, R.K (2) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าไคสแควร์ (χ^2) การทดสอบค่า t-test ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาแนวคิดพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานท้องถิ่น ด้านหลักสาราณียธรรม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับ

มาก (\bar{X} 3.12) และเมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับของค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานท้องถิ่น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสาราณียธรรม มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X} 4.20) รองลงมา คือ หลักสาราณียธรรมช่วยส่งเสริมให้เกิดความไว้วางใจ ความร่วมมือ และความสงบสุขในชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับมาก (\bar{X} 4.18) และรองลงมา คือ การบริหารงานท้องถิ่นคำนึงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง มีค่าเฉลี่ยระดับปานกลาง (\bar{X} 3.42) ตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าหลักสาราณียธรรมมิใช่เพียงหลักธรรมเชิงศาสนาเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น “หลักบริหารเชิงมนุษยธรรม” ที่เชื่อมโยงพุทธธรรมเข้ากับการบริหารภาครัฐในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีพลัง การส่งเสริมการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนหลักสาราณียธรรมจึงเป็นหนทางหนึ่งของการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตยที่มีศีลธรรม และสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธกับการบริหารงานท้องถิ่น จังหวัดยโสธร มีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น (2) กระบวนการการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงพุทธ (3) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้วยหลักสาราณียธรรม และ (4) ปัจจัยและองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมทางการเมือง การวิจัยโดยรวมชี้ว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธ” มิได้จำกัดอยู่แค่การแสดงออกเชิงรูปธรรม แต่ยังมีมิติทางจิตใจและศีลธรรมที่หล่อหลอมให้การบริหารงานท้องถิ่นเกิดความสงบสุขและยั่งยืน การผสมผสานแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์เข้ากับหลักพุทธธรรม เช่น สาราณียธรรม จึงเป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีศีลธรรม (moral democracy) และการบริหารแบบมีเมตตา (compassionate governance) ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้การพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่อื่นได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธในการบริหารงานของเทศบาลตำบลตาตอง อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า แนวทางหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่จะช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อย่างมีคุณภาพ และมีพื้นฐานอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตา กรุณา และสาราณียธรรม ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับผู้บริหารการปกครองแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) กับ คุณค่าทางพุทธธรรม (Buddhist ethics) เพื่อให้เกิด “รูปแบบการบริหารเชิงเมตตา” (compassionate governance) ซึ่งจะนำไปสู่สังคมท้องถิ่นที่มีทั้งประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความสงบสุขอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า หลักสารานุกรมมีใช้เพียงหลักธรรมเชิงศาสนาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำหน้าที่เป็น “หลักบริหารเชิงมนุษยธรรม” ที่เชื่อมโยงพุทธธรรมเข้ากับการบริหารภาครัฐในระดับท้องถิ่นได้อย่างมีพลัง การส่งเสริมการบริหารงานที่ตั้งอยู่บนหลักสารานุกรมจึงเป็นหนทางหนึ่งของการเสริมสร้างหลักประชาธิปไตยที่มีศีลธรรม (moral democracy) และสังคมที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ซึ่งได้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภาวิณี แสงนาก (2568) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท” ผลการวิจัยพบว่า (1) ประชาชนในพื้นที่ชนบทมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยรวมสูงกว่าพื้นที่เมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในพื้นที่เมืองคือระดับการศึกษาและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ขณะที่พื้นที่ชนบทคือระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และ (3) ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในพื้นที่เมืองคือการไม่เชื่อมั่นในระบบและการไม่มีเวลา ส่วนในพื้นที่ชนบทคือการขาดความรู้ความเข้าใจและการไม่มีเวลา ผลการวิจัยนำไปสู่การพัฒนาโมเดล RURAL-URBAN Participation Model ที่นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท โดยพื้นที่เมืองควรเน้นการพัฒนาช่องทางดิจิทัลและการสร้างความเชื่อมั่น ขณะที่พื้นที่ชนบทควรเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพผู้นำท้องถิ่น

สัฎยา ชาวหมื่นไวย์ และจักรวาล เหมือนแจ่ม (2568) ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย การประยุกต์หลักธรรมเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และประยุกต์ใช้หลักธรรมต่าง ๆ เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทย พบว่า การประยุกต์หลักธรรมสามารถสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในชุมชน การศึกษานี้เสนอแนวทางในการประยุกต์หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยในยุคปัจจุบัน อาทิเช่น การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างประชาชน การส่งเสริมการสนทนาและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย และการสร้างความสามัคคีและการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทางการเมือง

เกียรติเฉลิม รักษ์งาม (2568) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า คนรุ่นใหม่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok และ X/Twitter เป็นช่องทางหลักในการติดตามและแลกเปลี่ยนข้อมูลทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมในหลายระดับ ตั้งแต่การกดไลค์ แสดงความคิดเห็น แชร์ข้อมูล ไปจนถึงการผลิตคอนเทนต์ทางการเมืองด้วยตนเอง สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้และทัศนคติทางการเมือง รวมทั้งเป็นพื้นที่สาธารณะเสมือนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม อย่างไรก็ตาม ปัญหาข่าวปลอม การบิดเบือนข้อมูล และความกังวลด้านกฎหมายเป็นอุปสรรคสำคัญในการมีส่วนร่วมเชิงสร้างสรรค์ ข้อเสนอแนะจากการวิจัยชี้ว่า ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในหมู่เยาวชน ขณะที่ภาคประชาสังคมและพรรคการเมืองควรใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างสร้างสรรค์และ

โปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นทางการเมืองและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของคนรุ่นใหม่ในกระบวนการประชาธิปไตยไทย

อภิวัฒน์ชัย พุทธร และนนธวัฒน์ มีนิต (2568) ศึกษาเรื่อง “พลเมืองกับบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของพลเมืองในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน โดยเน้นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติ พลเมืองมีบทบาทสำคัญไม่เพียงแต่ในการใช้สิทธิพื้นฐาน เช่น การเลือกตั้ง และการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และการเข้าร่วมกิจกรรมสาธารณะที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง โดยเน้นให้เห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษาซึ่งช่วยเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในกระบวนการทางการเมืองทำให้ประชาชนสามารถมีบทบาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ เทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลและแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี และวิเคราะห์ถึงอุปสรรคที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงการศึกษา การขาดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น และการขาดวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางแก้ไขที่เสนอนั้นมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมือง การสร้างพื้นที่สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชน และการส่งเสริมความหลากหลายทางความคิดในสังคม ดังนั้น การมีส่วนร่วมของพลเมืองในกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนประชาธิปไตยไปสู่ความเป็นธรรมและการพัฒนาที่ยั่งยืนในสังคม การสร้างเครือข่ายพลเมืองที่เข้มแข็งและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสรี จะช่วยให้เกิดความโปร่งใส ความไว้วางใจในภาครัฐ และการพัฒนาสังคมอย่างมั่นคงในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเชิงพุทธ มิได้จำกัดอยู่แค่การแสดงออกเชิงรูปธรรม แต่ยังมีมิติทางจิตใจและศีลธรรมที่หล่อหลอมให้การบริหารงานท้องถิ่นเกิดความสงบสุขและยั่งยืน การผสมผสานแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์เข้ากับหลักพุทธธรรม เช่น สาราณียธรรม จึงเป็นแนวทางใหม่ของการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีศีลธรรม (moral democracy) และการบริหารแบบมีเมตตา (compassionate governance) ซึ่งสามารถเป็นต้นแบบให้กับการพัฒนาท้องถิ่นในพื้นที่อื่นได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วราจกานา โปธิศรี และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมของประชาชนไทยในโลกออนไลน์และความท้าทายในยุคดิจิทัล” ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมของประชาชนไทยในโลกออนไลน์และความท้าทายในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศมีบทบาทอย่างลึกซึ้งต่อการดำเนินชีวิตของประชาชนไทย การมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เปลี่ยนแปลงจากรูปแบบดั้งเดิมไปสู่มิติใหม่ทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านช่องทางออนไลน์ การมีส่วนร่วมทางตรง เช่น การลงชื่อสนับสนุนข้อเรียกร้อง การเข้าร่วมกิจกรรมประท้วงผ่านโซเชียลมีเดีย และการร่วมอภิปรายประเด็นทางการเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ขณะที่การมีส่วนร่วมทางอ้อม เช่น การเผยแพร่ข้อมูล การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ และการใช้พลังโซเชียลในการกดดันภาครัฐ ก็มีบทบาทสำคัญ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายสำคัญ ได้แก่ ปัญหาข่าวปลอม ความขัดแย้งในโลกออนไลน์ การควบคุม

จากรัฐ และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี ซึ่งล้วนเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน การส่งเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลและ การสร้างพื้นที่สาธารณะออนไลน์ที่เปิดกว้าง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยร่วมสมัยของไทย

ฐานพงศ์ มากนวล และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ อำเภออุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (\bar{X} =2.86, S.D.=0.07) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับท้องถิ่น (\bar{X} =3.15, S.D.=0.21) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการต่อสู้ทางการเมือง (\bar{X} =2.94, S.D.=0.37) การมีส่วนร่วมตรวจสอบติดตามการทำงาน (\bar{X} =2.87, S.D.=0.36) และการมีส่วนร่วมสนใจทางการเมือง (\bar{X} =2.56, S.D.=0.23) ตามลำดับ (2) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ จำแนกตามปัจจัยข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และจำแนกตามปัจจัยแวดล้อม พบว่า บทบาทผู้นำทางการเมือง และบทบาทกลุ่มผลประโยชน์และพรรคการเมือง ที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

พระมหาไพฑูริย์ สิริธมโม (ชัยกุง) (2568) ศึกษาเรื่อง “พลังของเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทและพลังของเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย โดยอธิบายผ่านกรอบทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมืองแนวคิดพื้นที่สาธารณะของ Habermas และทฤษฎีสื่อใหม่กับประชาธิปไตยดิจิทัล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายสังคมออนไลน์เป็นปัจจัยสำคัญที่เปลี่ยนรูปแบบการเมืองไทยจากออฟไลน์สู่ดิจิทัล ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนและนักศึกษาเข้ามามีบทบาทมากขึ้นผ่านการใช้ Twitter และ Facebook รวมถึงการเคลื่อนไหวผ่านแฮชแท็กทางการเมือง เช่น #เยาวชนปลดแอก และ #save บางกลอย ซึ่งไม่เพียงขยายประเด็นในประเทศให้เป็นที่รับรู้ แต่ยังเชื่อมโยงเข้าสู่การเมืองระดับนานาชาติ นอกจากนี้ยังเกิดพลเมืองเครือข่ายที่มีความสามารถในการสร้างสรรค์วาทกรรมและกำหนดวาระสาธารณะใหม่ ส่งผลให้การเมืองไทยมีลักษณะใกล้เคียงกับประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาการบิดเบือนข้อมูล ข่าวปลอม ความแตกแยกทางสังคม และการควบคุมโดยรัฐยังคงเป็นข้อจำกัดที่ท้าทายต่อการพัฒนาประชาธิปไตยดิจิทัลในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางหรือมาตรการที่เป็นรูปธรรมที่จะช่วยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) อย่างมีคุณภาพ และมีพื้นฐานอยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักเมตตา กรุณา และ สาราณียธรรม ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดความสมัครสมาน สามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนกับผู้บริหารการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participatory governance) กับ คุณค่าทางพุทธธรรม

(Buddhist ethics) เพื่อให้เกิด “รูปแบบการบริหารเชิงเมตตา” (compassionate governance) ซึ่งจะนำไปสู่สังคมท้องถิ่นที่มีทั้งประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความสงบสุขอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหาธนวัฒน์ ปรียติเมธี และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล” ผลการศึกษาพบว่า บทบาทของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในปัจจุบัน โดยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง การแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจร่วมในประเด็นทางการเมืองเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก และทวิตเตอร์ เป็นช่องทางสำคัญที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เช่น การใช้แฮชแท็กเพื่อเคลื่อนไหวทางสังคม หรือการลงชื่อในคำร้องออนไลน์ และเทคโนโลยีดิจิทัลยังสนับสนุนความโปร่งใสและความรับผิดชอบของภาครัฐ โดยประชาชนสามารถตรวจสอบและวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้แพลตฟอร์มดิจิทัลยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรงในการกำหนดนโยบายผ่านการสำรวจความคิดเห็นออนไลน์และการประชุมเสมือนจริง อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงนี้มาพร้อมกับความท้าทาย เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน ที่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี และข้อจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในบางพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านี้ บทความแนะนำการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลที่ครอบคลุม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถส่งเสริมประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากมีการจัดการความท้าทายอย่างเหมาะสมการพัฒนากลยุทธ์ที่ยั่งยืนจะช่วยให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัลสามารถสนับสนุนการพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่โปร่งใสและเป็นธรรมในระยะยาว

รัฐตะ ดิศโพธิ์ และคณะ (2568) ศึกษาเรื่อง “ข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี” ผลการศึกษาพบว่า เครื่องมือในการสื่อสารของสังคมในยุคสมัยใหม่ มีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองมาจากโซเชียลมีเดียเป็นช่องทางให้เยาวชนคนรุ่นใหม่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองมากที่สุดเนื่องจากสื่อดังกล่าวมีคุณลักษณะที่สามารถเข้าถึงคนจำนวนมาก อีกทั้งเยาวชนสามารถเปิดรับข่าวสารได้เสรี ด้วยคุณสมบัติในการเข้าไปสื่อแสดงตนในแต่ละวัน จึงช่วยกระตุ้นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว และยังสามารถเสนอความคิดเห็นได้ด้วยการโพสต์กดไลค์หรือกดแชร์เพื่อสะท้อนตัวตนในฐานะเจ้าของพื้นที่ผู้มีอำนาจในสังคมออนไลน์ ขณะเดียวกัน พบว่า สื่อโทรทัศน์ ยังมีอิทธิพลเนื่องจากมีทั้งภาพและเสียงประกอบกับการบริหารจัดการในรูปแบบขององค์กรได้สร้างความน่าเชื่อถือต่อข่าวสารอย่างเป็นทางการและสำคัญความรู้ ความมั่นใจให้กับประชาชนต่อการรับข่าวสารจากโซเชียลมีเดีย ขณะที่สื่อวิทยุกระจายเสียงก็มีอิทธิพลในแง่ของการเข้าถึงผ่านการรับฟังร่วมที่สามารถทำกิจกรรมอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ส่วนสื่อหนังสือพิมพ์ ยังเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงของเยาวชนส่วนใหญ่ เพราะมีรายละเอียดของเนื้อหา ค่าใช้จ่าย จึงขาดความง่ายในการเข้าถึง

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติ

1. ส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรกำหนดแนวทางการบริหารที่ยึดหลักธรรมทางพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสาราณียธรรม เพื่อสร้างระบบบริหารที่มีความไว้วางใจและความร่วมมือจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร

2. พัฒนาศักยภาพประชาชนให้เป็นพลเมืองเชิงพุทธ (Buddhist citizens) จัดอบรมและกิจกรรมการเรียนรู้ทางการเมืองที่เชื่อมโยงหลักพุทธธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกแห่งความรับผิดชอบต่อส่วนรวม

3. สร้างภาวะผู้นำเชิงเมตตาในผู้บริหารท้องถิ่น ผู้บริหารควรได้รับการพัฒนาให้มีภาวะผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรม เช่น ความอดทน ความยุติธรรม และความเสียสละ เพื่อสร้างความศรัทธาและความไว้วางใจจากประชาชน

2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังอำเภอหรือจังหวัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการมีส่วนร่วมเชิงพุทธในแต่ละพื้นที่

2. ควรศึกษารูปแบบเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อให้เข้าใจลึกซึ้งถึงแรงจูงใจและค่านิยมทางศีลธรรมของประชาชน

3. ควรบูรณาการหลักธรรมอื่น ๆ เช่น พรหมวิหาร 4 หรืออิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างมิติทางจิตใจในการบริหารงานท้องถิ่น

4. ควรศึกษาผลลัพธ์ระยะยาวของการนำแนวทางเชิงพุทธไปใช้จริง เช่น ความเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติของประชาชนต่อการเมืองท้องถิ่น

5. ควรพัฒนาเครื่องมือวัด “การมีส่วนร่วมเชิงพุทธ” ที่ครอบคลุมมิติด้านศีลธรรม สังคม และจิตใจ เพื่อให้การประเมินผลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

เอกสารอ้างอิง

เกียรติเฉลิม รักชงาม. (2568). บทบาทของสื่อสังคมออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ในประเทศไทย. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม*, 3(5), 280-289.

ฐานพงศ์ มากนวล, สิริพัฒน์ ลาภจิตร, และจรรย์ ทรัพย์สิน. (2025). การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกันทรารมย์ อำเภอชูขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 16(1), 115-128.

ธรรมรัตน์ เขียวแก้ว. (2567). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 14(2), 118-128.

- พรชัย แสงสุวรรณ. (2563). การประยุกต์หลักสสารนิยมธรรมในการพัฒนาองค์กรภาครัฐ. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2), 45-60.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2542). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระมหาไพฑูริย์ สิริธมโม (ชัยกุง). (2568). พลังของเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารกวีานพะเยา*, 2(4), 29-47.
- พระมหาธวัช ปรียตติเมธี, และพระครูพิศาลพัฒนานุกิจ (สุจินต์ นันทมาศ). (2568). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ*, 8(1), 222-233.
- ภาวิณี แสงนาก. (2568). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเลย: กรณีศึกษาเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่เมืองและชนบท. *วารสารวิชาการจินตาลีธี (online)*, 3(3).
- รัฐตะ ดิศโพธิ์, สมบูรณ์ สุขสำราญ, และชานนท์ คันธฤทธิ. (2568). ข่าวสารทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี. *มจร การพัฒนาสังคม*, 10(1), 230-240.
- วรางคณา โพธิ์ศรี, อภิชาติ เหมือยไธสง, และพระวิชรญาณ วิสุทธิญาณ (ไม้แหยม). (2025). รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองทางตรงและทางอ้อมของประชาชนไทยในโลกออนไลน์และความท้าทายในยุคดิจิทัล. *วารสารสินธุ์โสธร*, 1(3), 26-35.
- สมพงษ์ จิตระดับ. (2560). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์และการปกครอง*, 8(1), 88-104.
- สัทยา ขาวหมื่นไวย, และจักรวาล เหมือนแจ่ม. (2568). การประยุกต์หลักธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(3), 119-129.
- อภิชาติ จารุศร. (2562). *ประชาธิปไตยกับการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิวัฒน์ชัย พุทธจร, และนนธวัฒน์ มินิล. (2568). พลเมืองกับบทบาทในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 7(2), 89-102.
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*. Princeton University Press.
- Buchenrieder, G., (2017). Participatory local governance and cultural practices. *Cogent Social Sciences*, 3(1).
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23311886.2017.1338331>
- Dahl, R. A. (1989). *Democracy and its Critics*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970. Autumn). *Determining Sample Size for Research Activities*, Educational and Psychological Measurement.

- Held, D. (2006). *Models of Democracy (3rd ed.)*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Ostrom, E. (1990). *Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rondinelli, D. A. (1981). Government Decentralization in Comparative Perspective: Theory and Practice in Developing Countries. *International Review of Administrative Sciences*, 47(2), 133–145.
- Shatnataphat, C. (2024). Buddhism and national integration in Thailand. *Journal of Social and Buddhist Academic Studies*, 9(4). 17-30.
- Smith, B. C. (1985). *Decentralization: The Territorial Dimension of the State*. London: George Allen & Unwin.
- Sivaraksa, S. (1992). *Seeds of Peace: A Buddhist Vision for Renewing Society*. Berkeley, CA: Parallax Press.
- Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). *Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics*. Cambridge, MA: Harvard University Press.